

Política comparada: quin és el precedent internacional d'independència més proper al cas català?

written by Arnau Padró | 14 de gener de 2016

Al llarg de la història i especialment les darreres dècades, s'han produït desenes d'independències de nous estats al món. El procés d'independència de Catalunya no és un fet aïllat, inèdit, sinó que és un fet que ha succeït un cop darrere l'altre. Resulta interessant doncs, aplicar la política comparada, per mirar d'aprendre d'allò que han fet altres abans que nosaltres per tal d'assolir la independència.

Evidentment, la diversitat de mètodes i escenaris en què s'ha assolit la independència és ampli i variat. Per tant, trobar un referent per a Catalunya no és tasca senzilla. Per acotar una mica els casos, ens centrarem en les independències que han tingut lloc a Europa durant els segles XX i XXI. Aquestes les podem classificar en quatre grans grups.

Un primer grup d'independències serien les que han estat acordades entre l'estat origen i el nou estat o bé la dissolució de federacions de forma acordada. A principis del segle XX, l'any 1905, va tenir lloc la independència de Noruega, a partir d'un conflicte polític per la negativa del rei per acceptar la legislació que el parlament noruec havia aprovat en relació a la creació d'un cos consular noruec. Això va portar a una crisi constitucional. El 7 de juny d'aquell any Noruega va declarar dissolta la unió amb Suècia i tot això va donar origen a una forta tensió entre ambdós països. Finalment, però, a través de la negociació es va acordar la realització, el 13 d'agost, d'un referèndum sobre la independència a Noruega on el sí va guanyar amb un 99% de

suport. Dos mesos de negociacions més després, tant Noruega com Suècia van declarar la dissolució de la unió i el seu mutu reconeixement. Un altre exemple és la dissolució de la federació de Txecoslovàquia que va tenir lloc a finals del 1992 per la manca d'acord en el tipus de relació que havien de tenir els dos països dins l'estat. El 17 de juliol d'aquell any el parlament eslovac va aprovar una declaració de sobirania que va portar a la dimissió del president de la federació txecoslovaca i a un canvi en l'objecte de la negociació entre ambdós països, de la relació interna de la federació als termes de la separació. El 25 de novembre el parlament federal va aprovar una llei Constitucional que marcava el final de l'existència de Txecoslovàquia. Un tercer exemple seria Islàndia, encara que un pèl diferent, en el seu cas, des del 1918, disposava d'un acord polític amb Dinamarca que li reconeixia plena sobirania i la unió dinàstica amb aquest país. Islàndia es va independitzar el 1944, un cop expirat l'acord d'unió. Fou enmig de la II Guerra mundial i amb Dinamarca encara ocupada per Alemanya. Malgrat tot el rei danès va enviar un missatge de felicitació al poble islandès.

Una altra categoria d'independència podrien ser aquelles que s'han realitzat sota la tutela de la comunitat internacional o almenys d'alguna de les principals potències d'aquesta. L'exemple més clar seria el cas de Montenegro, el qual va fer un referèndum amb la tutela de la UE. Aquesta va marcar, per exemple, que el Sí havia de guanyar per una majoria qualificada del 55% per tal de ser reconegut el resultat com a vàlid per a realitzar la independència. El 21 de maig de 2006 va tenir lloc el plebiscit que es va guanyar amb el 55,5% dels vots. El 3 de juny, el parlament regional de Montenegro declara la seva independència, la qual és acceptada per Serbia i Montenegro immediatament.

Un tercer grup d'independències, potser el més nombrós, són aquelles que van tenir lloc amb certa tensió militar, però sense arribar a una guerra. Les repúbliques bàltiques

(Estònia, Letònia i Lituània) en són un clar exemple. Malgrat que l'URSS estava en ple procés de descomposició, a principis de 1991, quan les repúbliques ja havien iniciat el procés d'independència, va enviar-hi tropes militars i tancs per mirar de frenar-los. La que en va patir unes conseqüències més intenses fou Lituània, la que durant diverses setmanes va tenir toc de queda nocturn amb els tancs soviètics patrullant pels carrers de la seva capital. A més les tropes en algun cas van protagonitzar assalts d'edificis del govern lituà, arribant a l'extrem que els tancs en alguna ocasió van obrir foc. Un cas semblant fou el d'Eslovènia, que feu un referèndum d'independència el 23 de desembre de 1990, sabent que el govern federal de Belgrad podia actuar militarment. El conflicte va esclatar el 26 de juny de l'any següent, l'endemà de la declaració d'independència, i se l'anomena la Guerra dels Deu Dies. Tal com diu el nom, fou un conflicte militar entre Eslovènia i Iugoslàvia que va durar un total de 10 dies. Aquest va finalitzar amb una treva i l'acord de Brioni que era clarament favorable a Eslovènia. El balanç fou de 44 morts i 146 ferits al bàndol Iugoslau i 18 morts i 182 ferits al bàndol eslovè. El 15 de gener de 1992 tots els estats membres de la Comunitat Europea reconeixien a Eslovènia.

Finalment tenim el grup de països que han hagut de patir una guerra abans d'assolir la seva independència. Alguns casos són Irlanda (1921) que va batallar contra l'exèrcit britànic a través de l'IRA, l'exèrcit republicà irlandès que varen formar per tal de combatre l'administració britànica. Aquesta guerra va durar prop de 3 anys i va ser sobretot una guerra de guerrilles. El balanç són 550 morts al bàndol republicà, 714 al bàndol britànic i uns 750 civils. Croàcia encara va patir més fins que no va assolir la seva independència de Iugoslàvia. La guerra que es va desencadenar per l'ascens del nacionalisme al conjunt de Iugoslàvia i pels canvis Constitucionals que va impulsar Croàcia va durar un total de 4 anys i mig i el nombre de baixes total és molt més elevat que en la Guerra d'Independència d'Irlanda, superant les 20.000

víctimes i més de mig milió de desplaçats. Parlem doncs d'una guerra a camp obert, amb bombardeig d'algunes ciutats com Dubrovnik, entre d'altres. Finalment, el país europeu que ha patit més per assolir la seva independència ha estat Bòsnia i Hercegovina, també en el context iugoslau, amb una durada una mica menor que en el cas de Croàcia, ja que va començar més tard, però amb un nombre de víctimes encara molt més elevat. Parlem de prop de 100.000 morts en una guerra que va acabar implicant l'OTAN per tal d'aturar el què l'any 2007 la Cort de Justícia Internacional va titllar de genocidi per part de les forces sèrbies a Bòsnia en la massacre de Srebrenica, un dels episodis més negres del conflicte.

Un cop analitzats els diferents tipus d'independència que han tingut lloc el darrer segle a Europa, podem aventurar-nos a preveure quin podria ser el cas o casos que podrien aproximar-se més a què espera a Catalunya si vol assolir la seva independència, de manera que a partir de l'experiència ja viscuda per un altre país ho tinguem més fàcil per saber què cal fer i què no cal fer. La meua opinió és que la independència acordada que van viure Noruega, Eslovàquia o Islàndia no serà aplicable a Catalunya, ja que som l'economia més potent d'Espanya i la seva mentalitat està basada en l'orgull i el dret a conquesta, cosa que els impedeix plantejar-se una negociació sobre la independència. També sóc escèptic en el fet que la comunitat internacional o la Unió Europea forcin Espanya a la negociació i ens tutel·lin la independència. La política internacional es mou sempre per interessos econòmics i no pas per l'ètica o la democràcia. Per molt que ens carreguem de raons o fem les coses d'una forma escrupolosament democràtica això no garanteix en cap cas que la UE ens donarà un cop de mà. Només en el cas que la UE vegi perillar la seva estabilitat i els seus interessos econòmics es plantejarà actuar. Per tant, els primers passos els haurem de fer nosaltres fins a forçar una situació en què es vegin obligats a actuar, ja sigui forçant Espanya a negociar, ja sigui amb el reconeixement de la nostra independència. No

crec, en cap cas, que el conflicte polític que iniciarem amb Espanya acabi portant a situacions com les d'Irlanda, Croàcia o Bòsnia. En el context de la Unió Europea i la globalització, que Espanya desplegués un atac militar contra Catalunya despertaria el pànic a la comunitat internacional i sobretot als centenars d'empreses multinacionals en territori català i als mercats, cosa que enfonsaria l'economia espanyola.

Per tant, la meva tesi, és que el procés d'independència català, podria tenir una certa tensió política, policial i fins i tot militar, però sense que en cap cas la cosa acabi en un conflicte armat sostingut en el temps. La cosa podria estar entre el cas d'Estònia (la república bàltica que va quedar més aïllada de l'intent de l'URSS d'aturar les independències bàltiques) i el cas d'Eslovènia, el qual, va tenir un conflicte armat de baixa intensitat, amb algunes víctimes, això sí. Cal dir, però, que fins ara han actuat amb força intel·ligència i no s'han deixat endur per la irracionalitat, malgrat l'intent d'UPyD i VOX d'incrementar la repressió cap a Catalunya. El govern espanyol del PP s'ha limitat a impugnar una rere l'altre totes les lleis i resolucions que aprovava el Parlament. Tot dependrà de fins a quin punt Espanya estigui disposada a tensar la corda. A més, com més ben preparats estiguem per afrontar aquest repte, més ràpidament es consolidarà la independència i més ens acostarem al cas d'Estònia. Cal doncs, començar a treballar en l'escenari d'una independència unilateral.